

Universitäts- und Landesbibliothek Bonn

Alexandri Achillini Bononie[n]sis de orbibus libri quatuor

Achillini, Alessandro

Bono[n]ie, 07.08.1498

Dubium Primum

urn:nbn:de:hbz:5:1-38553

lis absētia frigidū redere calidū ē. septētriona-
le ēo frigidum. iō cōsumitur aqua in meridie ⁊ au-
getur ignis. s3 in septētrione auget aqua ⁊ minuit
ignis. iō fluxus ellemētōrū calidōrū est a meridie
in septētrione sed ellemētū frigidū mobilis localit
fluxus ē a septētrione in meridie pp igit paucifi-
cationem aquarū in meridie redditur ellemētum
aque non multū recedēs a cētro. aqua aut septen-
trionalis a centro distantior est. q3 ibi copiose aq
generat ⁊ ad declinā decurēt ad meridie fluit. s3
meridies sit simpliciter sursum. 2° etiam metheo-
rum Aristoteles locus aglonis est multum altior
q3 locus meridionalis. ex hoc apparet quare fluc-
tuat nilus in aestate puta cum sol est in cācro ⁊ leo-
ne pp magnum aquarū decursum p subterane-
as vias ad loca originū eius. sed q3 hoc h3 diuer-
sas cās in genere vt testatur Auerrois 5° metha-
physice cōmento tertio. de hoc alias. Ad aliam i
probationem negatur consequētia. quia potest in
multis minus nobilis virtus reperiri q3 in paucis
vt tangit Auerrois secundo celi cōmento i6.

Ad aliud negati sunt epizicli ⁊ aux ⁊ opposituz
⁊cc. Hec de quesito hoc difficili. non est autem
intentionis nostre modo vt penes hanc nostraz su-
positionem omnium diuersitatum motus ab intel-
ligentia in orbem causas proprias apponamus:
neq3 etiam fieret nobis bene uolentibus. qum bu-
ius noue supponis adinuētiō ab Aristotelis ⁊ A-
uerrois deriuata sententijs non sit per eum q ad-
inuenit sine magna inquisitione ⁊ studio applica-
bilis ad predicta. pp quod prius relinquendum ē
hoc astronomis: de quibus qum ab his que dixi-
mus manu ducti fuerint cōfido q3 hec omnia per-
scurtando ⁊ elaborando complebūt. Et in hoc
finitur liber primus.

Alexandri Achillini Bononiens. de orbibus.
Liber Secundus.

Expeditis diffi-

cultatibus quas de materia celi
agitare pposueram de natura
forme id discutiendum ē. An sit
intelligentia. Respondeo q3

sic q3 orbis celi mouetur. ergo

a mouente: mouens igitur aut est substantia: aut
non. non secundum quia motus est substantia: ergo
⁊ mouens. 9^a probatur i2 methaphysice textu ⁊ cō-
mento 43. q3 substantiam non precedit non substā-

tia. Mouens igitur substantia est ergo mouens est
materia aut forma aut compositum non primum
quia secundo de generatione textu cōmenti 53.
materie est pati aut moueri: alterius autem potē-
tie est mouere. ⁊ octauo physicoz cōmento 4°
impossibile est aliquod ens generari a moto quod
est in potentia ens tantū verbi gratia a prima ma-
tia secundum q3 potest intelligi nuda aforma.

Inducit etiā Ar^{tes} primo metaphysice atiq^o s a
veritate coactos ad ponendum principium vnde
motus quia materia non se ipsam transmutat hoc
etiam repetit Auerrois eodem primo cō^o undeci-
mo dicens materiam non moueri per se s3 ab agē-
te. Idem etiam dicit Auerrois in dest dest
disst prima. Tum quia materia mouens nō ē
alia ab orbe celi vt3 nec orbis: quia aut orbis se
mouet rōne totius aut ratione partis integralis
non secundum: quia hoc esset ratione stelle. Sed
non mouetur cæluz a stella vt3 sup. Tū q3 sem-
per extimabitur aliqua species mouens tertio
de anima te^o cō^o 54. ex translatione greca ⁊ sa-
tis obscure. ⁊ tertio physicoz te^o cō^o i7. ⁊ se-
cundo de anima te^o cō^o 54. omnia patiuntur et
mouentur ab ac^{uo} ⁊ ac^o ente. n3 ratione totius
mouet quia nihil mouet se: sic q3 idēz secundū s3
stātiam sit realiter mouens ⁊ motum primo. vt i
cidentaliter declarat Auerrois quarto celi cō^o
22. ⁊ vt ex demōe prime pponis septimo physico-
rum colligitur ad quietem enim pris cæluz quie-
sceret si enim quiescente vna parte alia moueret
tunc totum non esset primo motum. sed pars que
mouetur alia quiescente ⁊ nono metaphysice tex-
tu cōmenti secundi Idēz enīz esset in actu. ⁊ i po^o
respectu eiusdem. Tū quia nihil esset immobile
vt infert Aristoteles primo de generatione textu
cōmenti 48. ⁊ est 5° demonstrata octauo physico-
rum textu cōmenti 40 ⁊ octauo physicoz tex-
tu cōmenti 33. omne quod mouetur ab alio mo-
uetur quia omne quod mouetur secundum natu-
ram ab alio mouetur. ⁊ omne quod mouetur ex-
tra naturam ab alio mouetur ⁊cc. eandem ratio-
nem ponit philosophus ibi textu cōmenti 28. ra-
tio secundum partem est Auerrois in de substā-
tia orbis capitulo primo. Soluitur ratio a qui-
busdam dicentibus q3 ad saluandum diffinitionēz
potentie actiue ⁊ passiue positam quinto metha-
physice textu cōmenti i7. ⁊ nono methaphysice
textu cōmenti secūdi. scilicet principium trans-
mutandi alterum vel ab altero in quantum alterū
sufficere distinctionem rationis inter potentiam
actiuam ⁊ passiuam. quia quod est in actu virtua-
li ⁊ in potentia formali potest deducere se a potē-

tia ad actum. Tum et quia mouens et motum aliquādo sunt idem subiecto scdm Averrois qd to celi cōmēto 22. qz forma lapidis scdm qd est in actu est mouēs et scdm qd est in materia est motum. Idem tertio celi cōmēto 28. Contra quos est textus Aristotelis 12 methaphisice textu cōmēti 54. inducens cōtra empe¹³ qd eidem accidat esse materiam et mouens: quibus differant ratione. vbi Averrois non est possibile vt essentia motoris sit essentia materie. Preterea Averrois quarto celi cōmēto secūdo distinguens inter potentiam actiuam et passiuam voluit potentiam passiuam indigere motore extrinseco. etiam vbi inuenit sensui secūdo de anima Aristoteles textu cōmēti 52. motorem addidit Averrois in commento extrinsecū cum enim actiuum et passiuum intrinseca se nō dat nomē virtuti totius esse passiuū sed actiua virtus dicitur esse naturam habentis. pzo confirmatione poita in respōsiōe. Data forma qz motiua est contingit qd moueatur. qz contingit qd sit materialis. et hoc voluit Averrois in locis pzeal legatis. non aut data materia cuius est moueri cōtingit illam esse formam. ideo non contingit qd materia moueat. hoc autem est qd sufficit nobis in pposito. Si autem mouens caelum esset compositum ex materia et forma aut igitur hoc compositum est animal caeleste: aut aliud corpus. non secūdum: qz caelum moueri non potest a cōtento quatuor enim elementa mouentur a caelis nō celi ab eis. Auērois in destructione destructionū disputatione 13 dubio secūdo. neque ab alio corpore secūdo coexistente: neque ab exteriori: siue caelum cōtinēte siue non. Non enim cōtēta circulariter mouere possunt: neqz ita velociter. neqz aeternē. neqz datur corporum penetratio. neqz datur corp⁹ extra caelum. Si autem animal caeleste mouz tūc rōne forme mouet quam esse abstractam probatur. quia forma mouens caelum est non materialis. ergo abstracta assumptum probatur. qz omnis virtus in materia est finite motionis in tempore. Sz celi virtus apud philosophum nō est finite motionis in tempore. Secundo omnis virtus in materia est corruptibilis sed forma mouens caelum nō est corruptibilis. aliter non aeternus esset celi motus. neqz tempus. ut arguit Aristoteles 12 methaphisice textu cōmēti 29. ratio est Aristotelis 12 methaphisice textu cōmēti 41. Tertio virtutes materiales diuiduntur 2^m magnum et paruum ad diuisionem subiecti. Celi autem virtutes non. quia tunc essent mobiles per accidens q^a est Auērois in de substantia orbis capitulo secūdo ratio est Averrois in de substantia orbis capi

tulo tertio et est Aristotelis octauo physicorū textu cōmēti 78. et 12 methaphisice textu cōmēti 41. cuius minor est demonstrata octauo physicorū textu cōmēti vltimi quia mouens caelum non habz magnitudinē quia non finitam: qz ex motore magnitudinis finite finiretur motus. neque infinitaz qz ex motore infinite magnitudinis fieret motus i istati formas autem Averrois rationem hanc in destructione destructionū disputatione tertia dubio 18. minoz sic probat qz omnes corpus habēs virtutem diuisibilem diuisione subiecti generabile est et corruptibile. Quarto oportet acium simpliciter precedere materiam nono metaphisice a textu cōmēti 13 rcel. et 12 methaphisice textu cōmēti 30 et 32. ergo datur forma nō causata a subiecto. Si enim forma celi causaretur a subiecto: tunc prima forma daretur aliquid origine prius et causalitate. Quinto si daretur virtus materialis infinito tempore durās: ipsa esset infiniti vigoris. p^o est cōtra philosophum. quia si infiniti vigoris esset virtus: ipsa apud eundem ageret in i stati sed celi virtus nō agit i i stati qz omnis motus est in tempore ratio est Averrois in de substantia orbis capitulo 3. Ad hunc sensum dixit Averrois primo celi cōmēto 65. Si mouēs celū esset corpus: moueret in non tempore. vt declaratū est in vltimo octauo physicorū. Sexto si mouens caelum non esset non in materia: oporteret vt quiesceret violente. i. contingeret ei labor necessarius. ratio est Averrois primo celi cōmēto 100. patet consequentia quia agenti materiali aliquando contra agitur positue. Septimo 12 methaphisice textu cōmēti 30. motus est aeternus et omnis motus habet motorem. ergo motori non admisceatur potentia. patet consequētia qz omnis motor i potentia presupponit alium motorem priorem. qz re possibile est vt aliqua hora non moueat motor cui admixta est potentia. ergo indiget motor in potentia motore extrahente ipsum de potētia ad actum. Octauo primum mouens caelum est mobile. ergo ipsum est abstractum patet antecedēs. quia mouēs primūz caelum: aut est immobile et est i tentum: aut est mobile. ergo ab alio mobile est tūc vel ab alio mobili vel immobili si primūz. ergo ab alio semper: et sic i infinitū sed nō est ire i infinitū. ergo ad immobile est veniendū. patet consequētia quia mobilia sunt nō abstracta saltem per accidēs quod si non essent entia seperata philosophia naturalis esset prima philosophia vt dixit philosophus sexto methaphisice textu cōmēti 3. et 15. methaphisice arguēdo tāgitur. patet cōsequētia qz destructo scibili dstruitur et sciētia. ratio est Aver

rois primo physicozū commēto ultimo et secundo methaphisice cōmēto 16 et ceteris. Concordia si ponitur primum non carere materia: perit de^o Aristotelis 12 methaphisice textu cōmēti 49. ad probandum unum eē primum quia eius medium est. quia caret materia. Secundo posita materia in intelligentijs pit de^o secundi celi textu cōmēti 38. ad ostendendum in motu celi regularitatez. horū plura colligit Auerrois in destructione destructionum species que nō est de natura motus et est ab aeterno ab intellectu tantum apprehenditur et declaratur demonstratione apud cōcedentem omne mobile habet mouens: et omnis effectus habet agens: et quod cause mobiles terminate proueniunt ad primam immobilez: et probatum est quod naturam motus non habēs est causa naturam motus habentis. et declaratur est quod est de natura motus non potest a tempore separari. et quod non est de natura motus nullomodo tempus ingreditur. Inducitur etiam hec confirmatio omne habens essentiam propriam habet actionem et non habens actionem non habet essentiam et impossibile est reperiri actionem sine essentia nono methaphisice commento septimo sed cælum habet actionem. ergo et eēntiam. sed non materiam. ergo abstractam cum igitur nulla substantia abstracta sit sensu comprehensibilis erit intellectu tñ apprehensibilis. omne autem tale est intellectus. Confirmatur omnis substantia nobilior. a. intellectu est intellectus. aliter non intellectus eēt quid nobilior intellectu sed substantia simpliciter abstracta est intellectu possibili nobilior. quia non est eque nobilis precise sicut intellectus possibilis n3 minus est nobilis eēntialiter. ergo intellectu possibili subā simpliciter abstracta est nobilior eēntialiter. Confirmari posset de aliqua subārum abstractarum quod eēt intellectus. ratione qua utitur Aristoteles tertio de anima textu cōmēti 17. in omni genere entium dabile ē materiale et formale et ceteris. Tum ratione Auerrois tertio de anima commēto 20 quia faciens intellectum speculatiuum oportet quod sit intellectus. Quia igitur omnis ratio ad probandum substantiam abstractam eē nisi fundetur super motu euentiam non habet. ideo dicamus cum Auerrois primo physicozū commento ultimo et secundo physicozū cōmēto 22 et 26. et cum Aristotele octauo physicozū textu cōmēti 3. quod solum naturalis philosophus demonstrare habet substantiam abstractaz eē.

Ratio autem que sumitur ex eo quod non ē processus in infinitum in finibus. et quod in efficientibus

datur primum in bonis optimum: in entibus primum in ueris verissimum: et supra dependentia independens: perducit nos ad primum sensibile puta cælum nisi per motum adiuuetur.

Methaphisice autem consensum separatim et non separatum ut differentias entis supponit separatum eē fuisse inuentum a philosopho naturali. Et sic ordine doctrine philosophia naturalis est prior quā methaphisica ut sexto methaphisice commento 3. et septimo methaphisice commento 39. dixit Auerrois idē pita methaphisica in duas partes enam consensum substantias sensibiles alias consensum subās abstractas prior via doctrine ē methaphisica de substantijs sensibilibus. licet scientia de substantijs abstractis sit prior inesse. ut pōit Auerrois quarto methaphisice cōmēto quarto.

Neque quantum ad illam conclusionem separatim est subalternatur methaphisica scientie naturalis. quia secundum philosophum primo posteriorū textu cōmēti 30. subalternās dicit propter quid illius de quo scientia subalternata dicit quia. quod non est in proposito. quia philosophus naturalis istius conclusionis scilicet separatim ē non dicit propter quid. cum solum a posteriori arguat. Et quāuis resolutio compositorum stare ad primum simplex puta ad formas celi: et resolutio formarum ad primas formas. et resolutio actuum ad primum actum: tamen non probatur formam non eē corruptibilem nisi ex motus aut temporis aternitate aut generationis et corruptionis requirētis sibi aut agens aeternum. Ratio autem Auerrois quam recitat Auerrois in destructione destructionum disputatione octaua dubio primo quod ante omne contingens ex se: quāuis sit necessarium ex alio: datur necessarium ex se. sed cælum est contingens quantum est ex se. quia habet materiam primam partem sui: ergo ante cælum est necessarium ex se. et illud est intelligentia. quia celi forma substantialis sensus ē. Soluitur ab Auerrois in de substantia orbis capitulo tertio fundatur enim super multis propositionibus instabilibus. prima est quod celi pars sit materia prima eiusdem rationis cum materia istorum inferiorum. secunda quod celi pars que ē forma sit sensus. scilicet quod cælum seclusa intelligentia sit compositum ex materia et forma. quia quod detur necessarium ab alio et possibile ex se presupponit etiam latenter creationem.

Utrum autem omnis intellectus preter intellectum possibilem approprietur cælis ad mouendum ipsos: ē querere de natura demonis.

Ubi supposito quid nomine demonis importetur scilicet substantia intellectualis: que non est

homo: neque caelum: neque aia alterius eorum. **B**est
est qd philosophus tenet contra theologum qd sic.

Sunt aut duo modi imaginandi demones esse
prius qd sint forme non formantes materiam. Se-
cundus qd sint compositi ex anima et corpore.

Secundum igitur hos duos modos sunt duo
dicta philosophi primum demon non est substan-
tia intellectualis non formans materiam. qd im-
possibile est formam existere et non formare corpus
imo intelligentias caelestes formare orbis secundum
philosophum infra ostendit. et secundum doctrinam eodem
et vulgarem intelligendi Aristotelem et Averrois
ad minus inseparabiliter appropriantur corpori. si
enim alia ratione forma est nisi qd dat esse in genere
cause formalis.

Tum qd inter causas necessa-
ria est colligantia. sic qd quanta necessitate impos-
sibile est dari substantialem vel materiam non
informatum substantialem forma tanta necessitate
impossibile est dari formam non informantem ratio-
nem quia utitur Averrois secundo de anima com-
mento 2o ad probandum animam esse substantialem
est qd ipsa est pars substantie que ratio vera est a-
pud ipsum de omni substantia simplici.

Tum
etiam qd tunc forma et materia essent duo diversa
et sic oporteret dare causam ligamenti forme cum
materia. ut dicitur anima et corpore dixit Averrois octa-
uo metaphysice commento ultimo. divisio enim sub-
stantiarum sufficiens est in materiam formam et
compositum cum igitur substantie iste non sint ma-
teria. quia non essent intellectuales. si essent: essent
forma aut compositum. Tum etiam omnis intel-
lectualis substantia non informans materiam in po-
tentia est simpliciter abstracta. et omnis intellectu-
alis substantia simpliciter abstracta est motiva cae-
li. qd numerus simpliciter abstractorum est secun-
dum numerum orbium id metaphysice tex. comen-
ti 4.8. quia non inuentum est tale genus entium ni-
si per motum aeternum. et cetera. Tum qd datis ta-
libus formis non informantibus: aut ipse essent p-
se mobiles: aut non. secundum est contra communem
modum tenendi de ipsis.

Contra primum ar-
guo. qd ipse sunt indivisibiles est autem impossi-
bile indivisibile moveri sexto physicorum textu co-
menti 32. et 86. et cetera. Tum quia idem moveret se
primo. et sic esset primo movens et primo motum
quod est impossibile. Tum quia vel moveret
subito vel successively si subito. qd dato. a. spatio su-
per eo posset esse velocior motus. et sic in minus qd
in instanti potest fieri. et sic instans esset divisibile.
ratio est Aristotelis sexto physicorum textu com-
menti 29. si autem successively moveretur. Contra
qd nec ipsa sibi resistit neque exteriora corpora ei re-

sisteret. quia nisi intret locum impossibile co-
pori non illi corpus resistit non intrat autem locum
impossibile corpori nisi corpus. Tum etiam
sequitur qd ante primum corpus motum daretur
aliquid prius mobile et sic anima caelestium esset
et motus receptiva in se. Preterea datis talibus
formis ipse essent simpliciter abstracte. qd non cau-
saret eas materia: neque indigerent corpori ut instru-
mento. ergo ipse essent circulariter motine. patet co-
sequentia qd ipse essent intelligentes et intellecte.
ergo exit intellectus ab intelligente et reuertitur
super idem intellectum. et sic ab eodem in idem re-
uertitur per intellectionem. a tali autem modo o-
perandi originatur motus circularis. si igitur non
essent circulariter motive non essent abstracte. si igitur
ipse essent circulariter motive: ipse essent anime
caelestes. quod est contra suppositum quid nomi-
nis demonis. patet consequentia qd corpus a pri-
cipio extrinseco moveri non potest sine corporeo
instrumento siue movens sit corpus siue non: neque
motus circularis naturaliter sequi potest formam
que non est anima: neque intra caelum clauditur
circulariter mobile ab intelligentia simpliciter ab-
stracta. Secundum dictum non sunt demones
substantie corporee neque anime corporis. probat
oed subiectum substantialis forme aut est materia in
actu aut in potentia. si primum tunc demones es-
sent corpora caelestia aut caelorum anime. patet
consequentia quia non est materia in actu nisi or-
bis nature neutre. Si materia in potentia aut pri-
ma aut secunda. non prima quia tunc demon esset el-
ementum aut forma elementum. quod est in 2o. quia
tunc elementum esset animatum et intelligens.

Tum quia Aristoteles secundo de anima te-
xtu commenti. iij. ex aere autem et aqua impossi-
bile est constare animatum corpus. Oportet enim
firmum esse. tunc sic si firmitatem habet corpus a-
nimatum: oportet elementum terre in eo reperiri
patet consequentia quia nullum elementum dat es-
se firmum nisi terra. dixit enim Aristoteles quar-
to meteororum textu commenti 29. omnia termina-
ta corpora hic non sine terra et aqua. et sic non ita la-
tet sensum ut communiter ponitur hec substantia
quam demon appellant. imo Averrois in destru-
ctione destructionum disputatione 13. dubio quar-
to omnia corpora infra mundum existentia sensibili-
ter comprehenduntur. Tum etiam daretur ani-
mal simplex quod non esset caelum. neque motum
sphaericum sibi determinaret. Preterea cum
aer in suis dispositionibus sit consimilis: non ma-
gis informaretur una pars eius qd alia. sed non
totum elementum informatur. quia nulla in eo ap-
d iij

paret vñētis operatio. ergo neque pars aeris in formabitur eo. Tum quia omnia corruptibilia quorum aer esset ellemētūz esset aiata. q̄ ē mani/ festum in p̄. Præterea propinquoza ellemētis melius animarent. ut plāte brutis et mineralia plātis. qd̄ patet eē falsum. Tum etia aer q̄ ex natura sui nō ē tminatus figura p̄pria tminaretur ab intellectu aut hoc datū compositūz aiatum nullo sibi figuram determinaret cuius oppositum vult Aristoteles secūdo de aia te^o co^o 41. Si autem matia 2^a eēt que informaretur. tunc dmon esset mixtum aut forma mixti. et tūc quereret d̄ mixtione an esset perfecta an imperfecta. si imperfecta: quia secūdum merita materie elliciūtur materiales forme tunc substantiales illius forma esset nō intellectus. Tum etia secūdo de anima Aristoteles textu cōmēti 124. reddēs rōem quare plante non sentiunt dixit quia medietatem non habēt. medietate enim iudicant iudicātes sensu quarto metheozum textu co^o 30. ergo si pro sensatiōe requiritur mixtio melior mixtione plante que tamē perfecta est a fortiori pro ministratiōe operis intellectus requiritur mixtio melior mixtione plante quam diximus eē perfectam. si autem mixtio sit perfecta aut eēt illa mixtio perfectior mixtione humana aut eque perfecta aut minus. Non primum q̄ illa non reperitur quia nō est completio ita propinqua equalitati ponderali sicut completio humana. ut ex Auicēna i p̄ria p^a. et ex gal^o in libro complexionum. Tum quia non est animal corruptibile pfectius hoīe secūdo celi commento 63. et 64. et primo politicorum perfectum optimum animalium est homo: et secūdo de anima cōmēto 131. homo est complectissimū anima/ liuz. Idem primo de animalib⁹ haberi potest vbi nobilitatez sensus commēdat et etia. i. eiusdem sensus interioris et exterioris extollit dignitatem et ideo homini datam esse manū contra anaxagoraz dicentē q̄ homo habet manūz homo habet sensum i2 eiusdez asseritur. Testat etia Auicēna p̄ria primi donauit deus homini meliozez complexionez quaz possibile sit i hoc mundo reperiri. Si autē eque perfecta esset mixtio quā sibi demon dēminaret sicut est mixtio humana. tunc demon esset homo aut hominis aia. Si autē minus pfecta esset mixtio demonis q̄ hoīs mixtio: tūc perfectissima forma qua formari posset illud mixtūz esset sensus et non intellectus. Secūdo principaliter ar^o ex parte intellectus. quia intellectus dmonis aut equaliter distat a nō gradu entis sicut intellectus possibilis: aut plus: aut minus. si equaliter: tūc intellectus demonis esset humanus intel/

lectus. q̄ precise eque perfectus eēn^o esset sicut intellectus hominis. et sic eozū vna esset diffinitio. Nō esset et iste intellectus minus perfectus q̄ hominis intellectus. q̄ ex 3° de anima intellectus possibilis est maxie potētiālis in genere intelligibiliū. maxie aut potētiālis in aliquo genere nō dat nūlus in illo genere. neq̄ est intellectus demonis pfectior humano intellectu q̄ non sibi deseruit sensus perfectior sensibus humanis. patet enim non oportere intellectum informare carnes et ossa nisi indigeret sensu in sua operatione. Tum q̄ non est matia illius magis pfecta n3 melius mixta q̄ matia hoīs. Tūz quia esset ille intellectus simpliciter abstractus a m̄a. q̄ esset ille intellectus pfectior possibili. ergo illius eēntia esset intellectio i actu et sic esset i^a essentia simplicit̄ abstracta. 3° ex nā compositi. Si demones eēnt animalia: aut sensu eēnt aialia aut nō. non fm: q̄ non ē animal m̄ale sine sensu. n3 sensu: q̄ viliores essent sensus eius sensibus humanis. et sic eēnt eozū sensus detius d̄seruantes intellectui illozū vel illius. et sic cōsequenter peius intelligerēt q̄ hō et tūc aut n̄ suparet hō in scia: aut si sic. hoc esset soluz ob lōgā reruz expiētiā. et sic falsum esset dictum Aristotelis secūdo de anima textu commenti 94. scilicet prudentissimum animalium esse hominem.

Præterea cum non detur animal materiale sine tactu Tertio de anima textu commenti 64. et 68. requirit autem tactus mixtionem perfectam qualitatum tangibiliuz propter anime sensitue perfectionē cui mixtio seruit. ergo nō sunt demones animalia aut sensibus nostris exterioribus sentiri possunt. Præterea oē animal mortale dormit aut vigilat: nisi forte durā testā hēat Aristoteles in de somno et vigilia. Tūz q̄ aiata inferiora suscipiētia sūt nutimētū. hec aut et similia cōmunē animalibus inferioribus eueniētia nō cōfēdemonibus attribuunt. Cōtra Ar^o in de somno et vigilia. Quedā somnia diuinatiua daymōia sunt non diuina. Secūdo Aristoteles quinto methaphisice textu commenti 15. substantias enumerans dixit animalia et demonia. Tertio Aristoteles 2° retho^o ca^o de loco ex diffi^o demoniū: nihil ē. sed Deus aut opus dei. Quar^o Ar^o 2° retho^o ca^o d̄ interrogatōe ac si demoniū aliqd̄ diceret interrogabat. et i alia trāslatōe qd̄ sentit d̄ dmonibus si ne deozū filij: Quinto Aristoteles in poetica versus finē libri op3 ut representatio fiat p̄ rez extēntē aut que putat existere. ut representatio maiorū p̄ demones. Sexto impossibile ē idiotā loqui idiomate greco hebraico et latino nisi sit oppus a demone. Ad primū nō omne somnium

imittit a deo et hoc vult Aristoteles aliquod somnium ab eo imitti potest ut declarat Averroes in de somno et vigilia. Ad autem a demone somnia imittit dixit Averroes sibi illam esse vulgare opinionem verba autem vulgaribus grata aliquando non vult Averroes vituperare. ut sexto colligitur capitulo primo. Ad secundum arabica translatio loco demoniorum idolum habet.

Ad tertium arabica translatio loco demonis habet rex. Ad quartum textus est interrogativus. Ad quintum dixit demones existere aut putari existere. non tamen ab ipso sed a vulgaribus. Ad sextum sensus loquentis varie aliquando se iuvant in formatione idoli nunquam sensati et tunc cum tali melancholico continuatur intellectus possibilis secundum quod hebraicis grecis aut latinis instructus est. Hoc autem est unum eorum propter que dixit Averroes primo celi commentum 33. non propalandum esse vulgo fidem legislatoris. Fide autem constat demones esse intelligentias que corpus informare non possunt. sed bene assumere aut gubernare: quas deus creavit derelinquens eas sue nature per quandam modum in qua si persistissent in bonitate beati remansissent. sed peccaverunt. et transiit in modum meriti et demeriti sine poenitentia. et visionem dei claram amiserunt: et de celo deo auctore expulsi sunt. et homines eorum plurimi infestati et opprimunt. illis quare aliquando acerrime nocet. a quibus ieiunio et oratione hominem liberari lux mundi ieiunius benedictus docuit in euangelio. Sciendum tamen quod aliquando spiritus corporis humani sunt grossi multum calidi valde et copiosi et tunc operationes motivas facit homo fortissimas sic quod compedes non cohibet neque duo aut tres viri impetum motum aut furorem talis hominis frenare possunt. non enim temperati hominis quolibet operatio fortior est operatione distemperati sensitivas tamen imperficiunt. Sciendum ulterius quod prestigiatore hoc est sensuum illusores de quibus tangit Aristoteles in 8. problematum problemate sexto mensuram aut organum ita disponere possunt quod sensus decipiatur ita quod filum pedi galli alligatum ita grossum videatur quod extimetur gallum trabem trahere. sicut etiam per vitrum funilis littera apparet grossa. Sanium quoque agilitate aut rebus naturalibus latentes virtutes communiter habentibus multa fiunt quorum astantes artes et virtutes ignorantes ad diabolicas artes pro causis recurrunt: sicut capitis galli partitus est os quod si in commissa gladio perforetur gallus non moritur. quod si ultro citro ut capitis vertice vulneraveris gallus peribit neque caracteres aut carmina in ore

illius posita illi vitam poterunt servare. proportionabiliter de ingeniosorum hominum mirandis operationibus dicendum est. De maleficatoribus autem suis verbis sanitatem alterius inficientibus voluerunt Avicenna et Albertus magnus ad dominium unius forme super aliam reducere et presertim coadiuvante forti ymaginatione et si de efficaci et presertim astronomicis influxibus conformata. Sed ut plurimum res nocentes in cibo aut potu exibent. et sic re naturaliter operante stantur. quemadmodum enim menstruata speculum inficit: ita si vapores venenosi per oculos vetule tanquam per partem corporis rariorem et expulsiue virtuti apertiozem transpirent: pueri complexionem possent inficere. quemadmodum iuvenis cum vetula coire consuetus tabescit et marasmat. propter malos vapores: quos caro humana: que spongiosa est valde: fugit ex malis vetularum humoribus ellevatos. adde quod a maligna vetula fortiter ymaginante fiunt actus terribiles quibus infans valde teretur et tunc ob facilem complexionis etatiue passibilitatem ex terrore sequitur magnum nocementum. Sed de his hactenus que potius silentio pertranscunda sunt quam orationibus explicanda.

Abium secundum Utrum intellectus d. moveatur. Pro huius questionis solutione premitto primo quod intellectus dicitur quatuor modis scilicet de materiali. Secundo de intellectu in habitu et intellectus speculativus. Tertio de intellectu agente. Quarto de virtute ymaginativa et est anima sensitiva hominis colligitur distinctio Tertio de anima commento 20. distinctio sufficiens est et omnem intellectum comprehendit. Cuius duo membra sunt ad propositum scilicet substantia intellectus agentis et substantia intellectus materialis incidentaliter tamen de aliis intellectibus multa declarantur. Nota intellectum agentem dupliciter capi. uno modo proprie pro substantia faciente de potentia intellectus actui intellecta abstractando. et sic tantum una est intellectus agentis substantia et illa est deus ut in primo opere quolibet 4. dictum est. Secundo modo capitur communiter pro omni substantia veniente intellectionem intellectui receptivo nonne vel eterne. et sic omnis substantia intellectus supra materialem est intellectus agens. Utroque membro distinctionis huius utemur. Intellectus quoque materialis dupliciter capitur primo proprie pro intellectu